

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В. Н. КАРАЗІНА

МІЖКУЛЬТУРНІ КОМУНІКАЦІЇ

Методичні рекомендації до семінарських занять, самостійної роботи,
виконання індивідуальних завдань для студентів спеціальності
«Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»
(освітня програма «Міжнародно-політична регіоналістика»)
другого (магістерського) рівня вищої освіти

Електронний ресурс

Харків – 2024

Рецензенти:

Калюжна Ю. А. – канд. політичних наук, доц. кафедри політології, соціології і культурології Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди;

Мірошніченко Т. М. – канд. економічних наук, доц., заступн. директора з адміністративних питань та цифрового розвитку ННІ «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу».

*Затверджено до розміщення в мережі Інтернет рішенням Науково-методичної ради
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
(протокол № 12 від 24 жовтня 2024 року)*

М 43

Міжкультурні комунікації : методичні рекомендації до семінарських занять, самостійної роботи, виконання індивідуальних завдань для студентів спеціальності «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» (освітня програма «Міжнародно-політична регіоналістика») другого (магістерського) рівня вищої освіти [Електронний ресурс] / уклад. Г. С. Панасенко. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2024. – (PDF 46 с.)

Видання розроблено для студентів спеціальності «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» другого (магістерського) рівня вищої освіти (освітня програма «Міжнародно-політична регіоналістика»). У виданні розглядаються основи міжкультурних комунікацій, їхнє значення в сучасному світі, а також практичні аспекти взаємодії представників різних культур.

Рекомендації містять структурований підхід до семінарських занять, а також завдання для самостійної роботи і виконання індивідуальних проєктів. Студенти знайдуть корисні матеріали для глибшого розуміння теоретичних концепцій, аналізу культурних бар'єрів і розвитку навичок ефективної комунікації в міжнародному контексті.

Дане видання стане корисним інструментом для підготовки студентів до практичних викликів у сфері міжнародних відносин і сприятиме формуванню їхньої професійної компетентності в умовах глобалізації та культурної різноманітності.

УДК 302.2

ЗМІСТ

Вступ	4
1. Програма навчальної дисципліни	4
2. Тематичний план навчальної дисципліни	6
3. Інструктивно-методичні матеріали до семінарських занять	8
4. Завдання для самостійної роботи	14
5. Методи навчання	16
6. Методи контролю та критерії оцінювання	18
7. Схема нарахування балів	24
8. Шкала оцінювання	24
9. Завдання для підсумкового контролю (заліку)	24
10. Зразок залікового білета	29
11. Політика щодо академічної доброчесності	30
12. Рекомендована література	31
13. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відеолекції, інше методичне забезпечення	32
14. Основні терміни та поняття	33

ВСТУП

Дисципліна «Міжкультурні комунікації» має на меті формування у студентів глибокого розуміння основних концепцій, теорій та практик, що стосуються комунікації між представниками різних культур. Студенти отримають знання про різноманітні культурні контексти, механізми взаємодії та вплив культурних чинників на комунікаційні процеси.

1. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою викладання навчальної дисципліни «Міжкультурні комунікації» є формування в студентів компетенцій, які дозволять їм брати участь у міжнародних комунікаціях і виконувати свої професійні обов'язки з дотриманням етичних норм професіонала в галузі міжнародних відносин, а також сприятимуть успішній соціалізації здобувачів вищої освіти, покращуючи комунікативні здібності, мовні навички, колективну роботу.

Основними завдання вивчення дисципліни є:

1. Розвинути у студентів навички аналізу культурних особливостей та комунікаційних стратегій.
2. Ознайомити з основними теоріями міжкультурних комунікацій.
3. Вивчити вплив глобалізації на міжкультурні взаємодії.
4. Розглянути практичні аспекти вирішення міжкультурних конфліктів та бар'єрів у комунікації.

5. Сформувати навички міжкультурної чутливості та емпатії.
- формування наступних загальних компетентностей:

ЗК2. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК3. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК5. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК6. Здатність працювати в міжнародному контексті.

ЗК7. Здатність працювати в команді.

ЗК8. Здатність виявляти ініціативу та підприємливість.

ЗК10. Здатність адаптуватися та діяти в нових ситуаціях.

- формування наступних спеціальних компетентностей:

СК2. Здатність приймати обґрунтовані рішення щодо здійснення міжнародної та зовнішньополітичної діяльності.

СК8. Здатність організовувати та проводити міжнародні зустрічі та переговори, розробляти, аналізувати і оцінювати дипломатичні та міжнародні документи.

СК13. Здатність аналізувати та оцінювати процеси прийняття зовнішньополітичних рішень, визначати пріоритетні напрямки зовнішньополітичного партнерства України з провідними країнами та міжнародними організаціями, використовувати комунікативні засоби для позитивного просування іміджу України серед цільових зарубіжних аудиторій.

- формування наступних м'яких навичок (soft skills):

1. розуміння ментальності іншої людини, повагу до її культури, традицій і адаптації до цієї культури;
2. люб'язності;
3. міжособистісних навичок;
4. лідерства;
5. гнучкості;
6. цілісності;
7. професіоналізму;
8. робочої етики тощо.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми (стандарту) студенти повинні досягти таких результатів навчання:

РН13. Брати участь у професійній дискусії у сфері міжнародних відносин, зовнішньої політики, суспільних комунікацій та регіональних студій, поважати опонентів і їхню точку зору, доносити до фахівців та широкого загалу інформацію, ідеї, проблеми, рішення та власний досвід з фахових проблем.

РН17. Застосувати сучасні інструменти реалізації зовнішньої політики (публічна дипломатія, культурна політика, актори «поза суверенітетом» та ін.), спрямовані на активізацію міжнародного співробітництва України з провідними європейськими країнами та регіонами. Обов'язковою складовою частиною навчального процесу є самостійне опрацювання відповідної наукової та спеціальної літератури. Передбачено самостійну роботу з підручниками, посібниками, словниками, навчальною та довідковою літературою.

2. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Введення в теорію міжкультурних комунікацій.

Види міжкультурної комунікації

Поняття «міжкультурні комунікації». Теорії міжкультурних комунікацій. Структура міжкультурної комунікації: детермінанти, ставлення, форми, контекст.

Види міжкультурної комунікації.

Питання для самоперевірки / самоконтроль за темою лекції.

Тема 2. Міжкультурні комунікації і дипломатичні відносини

Важливість міжкультурної комунікації в сучасному глобалізованому світі. Значення дипломатії. Культурні відмінності. Стереотипи та упередження. Активне слухання та емпатія.

Міжкультурні комунікації в дипломатії: роль міжкультурної комунікації в дипломатичних відносинах, важливість розуміння культурного контексту під час переговорів; типи дипломатичних переговорів. Принципи ефективної міжкультурної комунікації в дипломатії.

Врахування культурних особливостей при формулюванні дипломатичних послань.

Роль ООН, ЄС та інших міжнародних організацій у підтримці міжкультурного діалогу. Тенденції та виклики для міжкультурної комунікації в сучасному світі.

Питання для самоперевірки / самоконтроль за темами курсу.

Тема 3. Міжкультурні конфлікти та шляхи їхнього подолання

Конфлікт у системі комунікації. Міжкультурні конфлікти та причини їхнього виникнення. Міжкультурні комунікації як спосіб подолання етнічного конфлікту. Форми культурного конфлікту та способи їхнього вирішення. Толерантність як основний спосіб порозуміння культур.

Питання для самоперевірки / самоконтроль за темами курсу

Тема 4. Ставлення до влади і лідерства в різних країнах. Корупція в міжкультурних вимірах

Централізація та децентралізація влади. Типи організацій. Переваги та недоліки демократичних та ієрархічних організацій. Відносини між підлеглими та керівниками у різних культурах. Патерналізм, непотизм та соціальна відповідальність. Характеристика і стилі лідерства в різних культурах. Кроскультурне лідерство.

Визначення корупції. Форми корупції. Організована корупція. Системна корупція. Фактори, що сприяють корупції. Корупція в міжкультурних вимірах. Гендерний вимір корупції. Дистанція влади та корупція. Подарунки проти хабарів. Мова корупції.

Питання для самоперевірки / самоконтроль за темами курсу.

Тема 5. Міжкультурна комунікація за кризових умов

Криза у міжнародних (міждержавних) відносинах: сутність, ознаки, комунікативні прояви. Роль міжнародних комунікацій в ідентифікації кризи та формуванні громадської думки щодо неї. Особливості міжкультурних комунікацій за кризових умов. Комунікативні механізми розв'язання кризи у міжнародних відносинах. Проблеми міжкультурної комунікації в Україні.

Питання для самоперевірки / самоконтроль за темами курсу.

3. ІНСТРУКТИВНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Теми семінарських занять

№№ з/п	Назва теми	К-сть годин
1.	Тема 1. Введення в теорію міжкультурних комунікацій. Види міжкультурної комунікації	2
2.	Тема 2. Міжкультурні комунікації і дипломатичні відносини	2
3.	Тема 3. Міжкультурні конфлікти та шляхи їхнього подолання	2
4.	Тема 4. Ставлення до влади і лідерства в різних країнах. Корупція в міжкультурних вимірах	2
5.	Тема 5. Міжкультурна комунікація за кризових умов	2
	Разом	10

Завдання до семінарського заняття 1

«Введення в теорію міжкультурних комунікацій.

Види міжкультурної комунікації»

Питання за вибором. Кожен здобувач готує одне з 3-х питань

1. Проаналізуйте реальні приклади міжкультурної комунікації у вашому повсякденному житті або в медіа. Які перешкоди чи проблеми виникають через культурні відмінності?
2. Розгляньте ситуацію комунікаційної взаємодії між представниками різних культурних груп (наприклад, бізнес-переговори, міжнародна конференція). Проаналізуйте, як культурні відмінності можуть впливати на результати цієї взаємодії.
3. Оберіть дві країни з кардинально різними культурними особливостями (наприклад, Японія та США). Порівняйте їхні підходи до комунікації. Як ці особливості можуть впливати на міжнародні відносини?

Питання для обговорення. Усі здобувачі готуються до обговорення питань

1. Як змінилися підходи до міжкультурної комунікації в епоху цифрових технологій?
2. Чи можна подолати бар'єри міжкультурної комунікації? Які механізми можуть допомогти в цьому?
3. Чи може глобалізація привести до уніфікації комунікативних стратегій у різних культурах, або культурні відмінності завжди будуть залишатися значущими?

2 завдання для тих, хто був відсутній на семінарському занятті:

1. Підготуйте презентацію на тему "Основні принципи ефективної міжкультурної комунікації". Використовуйте реальні приклади міжнародних проєктів або компаній.
2. Напишіть коротке есе на тему "Міжкультурна комунікація як ключовий елемент у міжнародних відносинах".

Завдання до семінарського заняття 2

«Міжкультурні комунікації і дипломатичні відносини»

Кожен здобувач готує 2 завдання на вибір. Одне завдання для всієї групи можна замінити рольовою грою (за бажанням)

1. Підготуйте презентацію (до 10 хвилин) про культурні відмінності у веденні дипломатичних переговорів на прикладі обраної вами країни (США, Японія, Франція, Китай тощо). Зверніть увагу на вербальну та невербальну комунікацію, етикет та стиль спілкування.
2. Розгляньте конкретний дипломатичний конфлікт або переговори (наприклад, між ЄС та Великою Британією щодо Brexit, або США та Китаєм у торговій війні). Визначте, яким чином міжкультурні комунікації вплинули на результати переговорів.

3. Проаналізуйте, як стереотипи та упередження можуть впливати на дипломатичні відносини. Наведіть приклади ситуацій, де стереотипи завадили досягненню порозуміння.
4. Підготуйте звіт про роль міжнародних організацій, таких як ООН, ЄС, НАТО, у підтримці міжкультурного діалогу на глобальному рівні. Вкажіть приклади конкретних ініціатив або програм, спрямованих на зміцнення міжкультурних відносин.
5. Опишіть (прикладами) тенденції та виклики, з якими стикаються дипломати у сучасному світі через глобалізацію та зростаючу міжкультурну взаємодію. Як змінюється роль міжкультурної комунікації у дипломатії?

Рольова гра "Дипломатичні переговори"(виконається групою замість одного завдання)

Група поділяється на підгрупи, які представляють різні країни. Завдання полягає у проведенні симуляційних дипломатичних переговорів з урахуванням культурних особливостей кожної країни. Основна мета – досягнення компромісу у важливому міжнародному питанні.

Завдання до семінарського заняття 3

«Міжкультурні конфлікти та шляхи їхнього подолання»

1. Завдання: Здобувач освіти обирає кейс реального міжкультурного конфлікту (наприклад, конфлікти між різними етнічними групами, релігійні суперечки, зіткнення на ґрунті культурних цінностей тощо).
Аналізує його за схемою:
 - Визначити причини конфлікту.
 - Описати його наслідки.
 - Запропонувати шляхи подолання цього конфлікту з урахуванням інтересів обох сторін.

- Представити результати своєї роботи на семінарі (у вигляді презентації).

2. Підготуватися до обговорення таких питань:

1. Як культурні відмінності можуть стати джерелом конфлікту?
2. Яку роль відіграють релігійні, етнічні та соціальні фактори?
3. Наведіть приклади міжкультурних конфліктів у сучасному світі.
4. Які є основні типи міжкультурних конфліктів?
5. Чим відрізняються міжкультурні конфлікти від міжособистісних або політичних конфліктів?
6. Які є основні методи управління міжкультурними конфліктами?
7. Чи завжди компроміс є ефективним методом вирішення міжкультурних конфліктів? Чому?

Есе (індивідуальне завдання *для тих, хто був відсутній на занятті*):

“Як можна запобігти міжкультурним конфліктам у сучасному світі?”

Написати есе на тему шляхів запобігання міжкультурним конфліктам, використовуючи приклади з історії та сучасності. Під час написання есе слід звернути увагу на такі питання:

- Яку роль відіграє освіта у формуванні міжкультурної толерантності?
- Як сучасні технології можуть допомогти знизити напруженість між культурами?
- Яке значення мають міжнародні організації у вирішенні міжкультурних конфліктів?

Завдання має бути виконане без порушень академічної доброчесності!

Завдання до семінарського заняття 4

«Ставлення до влади і лідерства в різних країнах.»

Корупція в міжкультурних вимірах»

Кожен здобувач готує **обов'язково 3 завдання: 1 і 4, 2 чи 3**

1. Завдання: кожен здобувач вищої освіти має вивчити та проаналізувати приклад лідерства в певній країні або регіоні (наприклад, США, Китай, Південна Африка, Німеччина): визначити ключові особливості ставлення до влади в обраній країні; проаналізувати, які фактори впливають на формування лідерських якостей (культура, релігія, історія); як ці особливості впливають на стиль управління країною та взаємини з іншими державами?
2. Завдання: здобувач вищої освіти має підготувати коротку презентацію з наступних питань:
 - Як корупція сприймається у різних культурах?
 - Які культурні фактори сприяють толерантності до корупції або її засудженню?
 - Наведіть приклади країн з високим та низьким рівнем корупції. Як культура впливає на боротьбу з корупцією?
3. Завдання: розробити стратегію боротьби з корупцією з урахуванням культурних особливостей різних країн.
4. Питання для обговорення:
 1. Які типи лідерства домінують у різних культурах? Як вони впливають на внутрішню політику та міжнародні відносини?
 2. Які є культурні бар'єри на шляху до ефективної боротьби з корупцією?
 3. Як глобалізація впливає на ставлення до корупції та влади?
 4. Чи можуть міжнародні організації успішно боротися з корупцією, не враховуючи культурні особливості?
 5. Які моделі влади домінують у різних країнах (демократія, авторитаризм, племінне лідерство тощо)?
 6. Як культурні традиції впливають на очікування щодо лідерства?
 7. Які відмінності між колективістськими і індивідуалістичними культурами у ставленні до лідерства?

Завдання до семінарського заняття 5

«Міжкультурна комунікація за кризових умов»

*Кожен здобувач вищої освіти готує 3 із 4 запропонованих завдань: перше,
друге або третє, четверте*

1. Питання для дискусії і обговорення:

- Які головні перешкоди для ефективної міжкультурної комунікації за умов кризи?
- Як стрес і невизначеність впливають на сприйняття іншої культури?
- Які глобальні кризи (наприклад, пандемія, війни, економічні колапси) мали значний вплив на міжкультурну комунікацію?
- Як кризи впливають на сприйняття інших культур і комунікацію між ними?
- Чому міжкультурна комунікація є особливо важливою під час глобальних криз?
- Які є типові помилки в комунікації під час кризових ситуацій і як їх можна уникнути?
- Як можуть міжнародні організації сприяти ефективній міжкультурній комунікації під час кризи?

2. Кожен студент аналізує реальний приклад міжкультурної комунікації під час певної кризи (наприклад, пандемія COVID-19, біженці з регіонів військових конфліктів, екологічні катастрофи тощо) за наступним планом:

- Описати ключові проблеми, що виникли під час кризи через міжкультурні відмінності.
- Проаналізувати, які комунікаційні стратегії були використані для подолання цих проблем.
- Оцінити успішність застосованих методів і запропонувати власні рішення.

3. Кожен студент готує презентацію на тему успішних прикладів міжкультурної комунікації під час кризи. Прикладом можуть бути гуманітарні місії, міжнародні організації або корпорації, які ефективно долали кризові ситуації через грамотне міжкультурне спілкування.

Після кожної презентації обговорюються наступні питання:

- Що зробило стратегію успішною?
- Які культурні фактори враховувалися під час комунікації?

- Як можна використовувати ці стратегії у майбутніх кризових ситуаціях?

4. *Практичне завдання (рольова гра):* “Кризова комунікація в міжкультурному середовищі”: студенти розподіляються на різні ролі (наприклад, урядові представники різних країн, міжнародні організації, представники ЗМІ, біженці або постраждалі від кризи). Завдання – розробити план комунікації під час кризи, враховуючи культурні відмінності.

4. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
1.	<p><i>Тема 1. Введення в теорію міжкультурних комунікацій.</i></p> <p><i>Види міжкультурної комунікації</i></p> <ul style="list-style-type: none">– Написання есе "Основні концепції та принципи міжкультурної комунікації".- Обрати три наукові статті або книги, які присвячені теоріям міжкультурної комунікації. Написати короткий огляд (500-700 слів) кожного джерела, зосереджуючись на ключових ідеях, дослідницьких методах та висновках.- Підготувати презентацію, у якій детально розгляньте різні види міжкультурної комунікації (вербальна, невербальна, електронна). Мають бути приклади з реального життя, які ілюструють кожен вид комунікації.- Порівняти дві або більше теорії міжкультурної комунікації, зосереджуючись на їхніх перевагах та недоліках. Використовувати конкретні приклади з досліджень або практики.- Розробити анкету для дослідження впливу культурних детермінант на комунікаційні стратегії. Провести опитування серед однокласників або знайомих з різних культур, а потім проаналізувати отримані результати (звіт з аналізом результатів опитування (800-1000 слів)).	14
2.	<p><i>Тема 2. Міжкультурні комунікації і дипломатичні відносини</i></p> <ul style="list-style-type: none">– Есе "Важливість міжкультурної комунікації в сучасному глобалізованому світі" з прикладами успішних дипломатичних місій, де враховувалися культурні особливості.– Обрати два випадки міжнародних переговорів (дипломатичних місій), де культурні відмінності або були успішно враховані, або призвели до непорозумінь. Проаналізувати роль міжкультурної комунікації в	14

	<p>кожному з випадків.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Презентація "Типи дипломатичних переговорів та врахування культурного контексту". – Провести дослідження щодо впливу стереотипів та упереджень на дипломатичні відносини між країнами. Запропонувати стратегії для подолання цих перешкод у міжнародній дипломатії. – Підготувати огляд наукових та аналітичних статей, присвячених ролі міжнародних організацій у підтримці міжкультурного діалогу. Особливу увагу звернути на сучасні тенденції та виклики (1000-1200 слів). – Розробити дипломатичне послання, враховуючи культурні особливості країни-адресата. Пояснити, які елементи культурного контексту були враховані і чому? 	
3.	<p><i>Тема 3. Міжкультурні конфлікти та шляхи їхнього подолання</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Есе "Причини виникнення міжкультурних конфліктів та стратегії їхнього подолання". - Проаналізувати конкретний випадок етнічного конфлікту (за вибором здобувача вищої освіти) та оцінити, як міжкультурні комунікації могли б сприяти його подоланню. - Підготувати презентацію про різні форми культурних конфліктів та способи їхнього вирішення (приклади з різних культур). 	14
4.	<p><i>Тема 4. Ставлення до влади і лідерства в різних країнах. Корупція в міжкультурних вимірах</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Дослідити ставлення до влади та лідерства у трьох різних країнах (наприклад, США, Китай, Німеччина). Описати, як культурні особливості впливають на стиль лідерства та організацію влади в кожній країні. Порівняти ці підходи між собою. - Провести аналіз впливу культурних факторів на рівень корупції в різних країнах. Обрати дві-три країни з різних культурних груп і дослідити, як їхні соціальні норми та традиції впливають на сприйняття та поширення корупції. - Охарактеризувати переваги та недоліки централізованих та децентралізованих систем управління на прикладі конкретних країн (наприклад, Франція - централізована, Швейцарія - децентралізована). Розглянути, як ці системи впливають на ефективність управління та рівень корупції. - Провести порівняльний аналіз демократичних та ієрархічних організацій. Визначити переваги та недоліки кожного типу організації. Навести приклади успішних компаній, що працюють за кожним типом, і пояснити, чому цей тип організації ефективний у їхньому контексті. - Дослідити, як відносини між підлеглими та керівниками 	14

	<p>змінюються залежно від культурного контексту (наприклад, в Японії, Бразилії, Норвегії). Описати, які форми взаємодії переважають у кожній культурі та як це впливає на ефективність роботи.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Підготувати дослідження на тему патерналізму та непотизму в різних країнах. Визначити, як ці явища впливають на соціальну відповідальність організацій і як вони сприймаються в різних культурах. Навести приклади, коли ці явища призвели до значних соціальних чи економічних змін. - Визначити основні стилі лідерства, характерні для різних культурних контекстів (наприклад, авторитарний стиль в Азії, демократичний стиль у Скандинавії). Проаналізувати переваги та виклики кроскультурного лідерства в міжнародних корпораціях. - Підготувати реферат, що включає визначення корупції та її основні форми. Проаналізувати організовану та системну корупцію в контексті однієї або двох країн, пояснюючи, які чинники сприяють їх виникненню. - Провести дослідження про фактори, що сприяють корупції, зокрема в міжкультурному контексті. Визначити, які культурні особливості можуть сприяти або перешкоджати корупційним практикам у різних країнах. - Розглянути, як гендер впливає на сприйняття та поширення корупції. Дослідити зв'язок між рівнем дистанції влади в країні та рівнем корупції, використовуючи приклади країн з високою та низькою дистанцією влади. - Провести аналіз різниці між подарунками та хабарями в різних культурах. Визначити, як культурні та соціальні норми впливають на межі між цими двома поняттями. Дослідити, як корупція виражається через мову в різних країнах (наприклад, евфемізми, що використовуються для опису корупційних практик). 	
5.	<p>Тема 5. Міжкультурна комунікація за кризових умов</p> <p>– На прикладі однієї з криз у міжнародних відносинах розробити комунікативну стратегію її подолання.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Есе "Роль міжкультурних комунікацій у подоланні міжнародних криз". - Обрати конкретну кризу в міжнародних відносинах і проаналізувати роль міжкультурних комунікацій у її ідентифікації та вирішенні. - Підготувати презентацію, у якій розгляньте основні особливості міжкультурних комунікацій в умовах кризи. Проаналізувати проблеми, з якими стикається Україна у цій сфері. 	14
	Разом	70

5. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Під час вивчення дисципліни «Міжкультурні комунікації» застосовуються наступні методи навчання:

1. Організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності:
 - словесні: бесіда, лекція, розповідь, пояснення, навчальна дискусія;
 - наочні: ілюстрація, демонстрація, самостійне спостереження;
 - практичні: завдання, вправи, реферати, доповіді тощо.
2. Стимулювання й мотивації навчально-пізнавальної діяльності:
 - формування інтересу до навчання: пізнавальні кейси, навчальні «екскурсії», методи емоційного/ «оціночного» стимулювання тощо;
 - формування почуття обов'язку і відповідальності: методи навчальних заохочень, досягнень, навчальних вимог;
 - організації і здійснення навчальних дій і операцій: перцептивні, словесні, наочні, аудіовізуальні, практичні;
 - логічні: індуктивні, аналогії;
 - гностичні: проблемно-пошуковий, репродуктивний (інструктаж, ілюстрація, пояснення, практичне тренування);
 - самоврядування навчальними діями: самостійна робота.
3. Контролю (самоконтролю, взаємоконтролю), корекції (самокорекції, взаємокорекції) за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності: творчі, проблемно-пошукові.
4. Бінарні, інтегровані (універсальні):
 - навчальна робота під керівництвом викладача (семінарські заняття): кейси, самостійні письмові роботи, ситуативні задачі тощо;
 - самостійна робота здобувачів поза контролем викладача - самостійна робота вдома/на семінарських заняттях, котра сприяє виробленню навичок самостійної пізнавальної діяльності.

Отже, в процесі навчання використовуються словесні методи: лекція, лекція-дискусія; наочні: наприклад, ділова гра; практичні: науково-дослідні завдання. Крім того, важливу роль відіграють творчі, проблемно-пошукові

методи, пов'язані із постановкою наукової гіпотези, розгляд якої має знайти відображення в навчальній діяльності студентів.

Основними формами навчання є лекції, семінарські завдання, самостійна робота студентів.

6. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Засвоєння тем розділів (поточний контроль) здійснюється на семінарських заняттях відповідно до контрольних цілей. Основне завдання поточного контролю – перевірка рівня підготовки студентів до виконання конкретної роботи.

Поточний контроль і оцінювання результатів навчання передбачає виставлення оцінок за всіма формами проведення занять:

- контроль та оцінювання активності роботи студента під час лекційних і семінарських занять;
- контроль та оцінювання якості підготовки та розробки проєктних завдань;
- контроль засвоєння теоретичного та практичного матеріалу;
- контроль та оцінювання вмінь вирішувати ситуаційні та евристичні задачі;
- контроль та оцінювання вмінь проводити дослідження та презентувати їх.

Семестровий підсумковий контроль проводиться відповідно до навчального плану у вигляді семестрового заліку в терміни, встановлені графіком навчального процесу та в обсязі навчального матеріалу, визначеному даною програмою дисципліни.

Застосовуються такі методи контролю підготовки студентів:

- усні відповіді на семінарських заняттях;
- письмового експрес-контролю;
- колоквіум;
- тестові завдання;
- виконання творчих завдань;

- розв’язування ситуаційних задач;
- виконанням індивідуальної роботи (реферати, доповіді, інформаційні повідомлення, аналітичні огляди, підготовка мультимедійних презентацій, портфоліо здобувача вищої освіти, ведення щоденника тощо).

Оцінка успішності студента є рейтинговою і виставляється за багатобальною шкалою з урахуванням оцінок засвоєння окремих розділів.

Упродовж семестру проводиться поточний контроль.

Критерії оцінювання:

- усні відповіді на семінарських заняттях – до 4 б.
- виконання творчих завдань – до 4 б.
- розв’язування ситуаційних задач – до 4 б.
- виконанням індивідуальної роботи (реферати, доповіді, інформаційні повідомлення, аналітичні огляди, підготовка мультимедійних презентацій, портфоліо здобувача вищої освіти, ведення щоденника тощо) – до 4 б.

Програмою передбачено можливість отримання додаткових балів за певні види активності: наприклад, публічні виступи під час круглих столів, дебатів, конференцій, написання постів в соціальних мережах (за тематикою курсу) тощо. Кожен подібний вид роботи оцінюється максимум в 3 б. Можливість отримання додаткових балів узгоджується заздалегідь із викладачкою.

Критерії оцінювання (спільно для всіх видів робіт, до 4 балів)

1 бал

- Завдання виконано, але з суттєвими недоліками в розумінні матеріалу.
- Відповідь або виконання не відповідають вимогам, інформація неповна або неясна.
- Є значні помилки в основних концепціях чи принципах.

2 бали

- Виконання завдання задовольняє мінімальні вимоги, проте з помилками або недоліками в аналізі.
- Відповідь містить базову інформацію, але недостатньо глибоке розуміння теми або не всі аспекти враховані.
- Є часткове розуміння питання, але недостатньо для повної відповіді.

3 бали

- Виконання завдання на достатньому рівні, логічна структура, але не повністю розкриває тему.
- Відповідь є цілком зрозумілою, містить основні ідеї та приклади, однак не охоплює всі аспекти.
- Наявні деякі недоліки в аргументації, проте загальний рівень виконання є позитивним.

4 бали

- Робота виконана на високому рівні, з чітким і логічним викладом матеріалу.
- Відповідь є вичерпною, містить глибокий аналіз, приклади, та зв'язок з іншими темами курсу.
- Дослідження або виконання творчого завдання є оригінальним, демонструє високий рівень підготовки та розуміння предмета.

Ці критерії дозволяють створити справедливую та прозору систему оцінок для студентів у процесі навчання.

Якщо здобувачі вищої освіти в результаті своїх активностей протягом семестру (поточна успішність) набирають більше 60 балів, то підсумкова поточна успішність оцінюється максимум в 60 балів.

Отже, загальна максимальна сума балів (поточних) за семестр – 60.

Для допуску до складання підсумкового контролю (заліку) здобувач вищої освіти протягом семестру повинен набрати не менше 10 балів (поточна успішність). В умовах дії обставин непереборної сили, **як виняток**, студент може бути допущеним з меншою кількістю балів.

Підсумковий семестровий контроль здійснюється під час проведення заліку. Загальна кількість балів за успішне виконання залікових завдань – 40.

Час виконання – до 80 хвилин

Вміст залікового білета й оцінювання відповідей на заліку:

Теоретичне питання 1– 10 балів

Теоретичне питання 2– 10 балів

Практичне питання – 20 балів

Критерії оцінювання підсумкового контролю:

1-2 питання білету:

10 балів – здобувач вищої освіти в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, грамотно, вільно та аргументовано його викладає, наводить визначення основних понять, глибоко та всебічно розкриває зміст поставленого питання, правильно інтерпретує основні принципи і положення, демонструє розуміння етапів розвитку міжкультурної комунікації, виявляє знання основної і додаткової літератури з дисципліни;

7–9 балів – здобувач вищої освіти в достатньому обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно та грамотно його викладає, але подекуди недостатньо аргументовано, лише розкриває зміст поставленого питання, використовує лише обов'язкову літературу, демонструє тільки загальне розуміння суті дисципліни, значення міжкультурної комунікації в системі наукового знання;

4–6 бали – здобувач вищої освіти загалом володіє навчальним матеріалом, але не демонструє цілісності засвоєних знань, відповідь має неузгоджений характер, присутні невідповідності у відповіді щодо основного понятійно-категоріального апарату дисципліни, а також граматичні помилки; відсутнє розуміння специфічності комунікативного акту в міжкультурній взаємодії;

1–3 бали – здобувач вищої освіти володіє матеріалом фрагментарно та поверхнево, недостатньо розкриває зміст поставлених питань, демонструє непослідовне трактування етапів становлення та розвитку міжкультурної комунікації, плутається в об'єкті та предметі дослідження, не володіє термінологією, не знає видатних персоналій, демонструє низьку грамотність.

3 питання білету:

До 20 балів – здобувач вищої освіти виконує індивідуальну (творчу) роботу, яка демонструє самостійний (науковий) характер, логіку викладу матеріалу, в повній мірі розкриває сутність питання, що досліджується; специфіку міжкультурного спілкування; містить авторську аналітику і узагальнення.

До 15 балів – здобувач вищої освіти в достатньому обсязі володіє навчальним матеріалом, грамотно, вільно та аргументовано його викладає, глибоко розкриває, проте не всебічно аналізує поставлене питання, правильно інтерпретує основні принципи і положення, демонструє розуміння етапів розвитку міжкультурної комунікації, виявляє знання основної і додаткової літератури з дисципліни, а також демонструє достатній рівень самостійної роботи;

До 10 балів – здобувач вищої освіти в достатньому обсязі володіє навчальним матеріалом, грамотно його викладає, але подекуди недостатньо аргументовано, лише розкриває зміст поставленого питання, використовує лише обов’язкову літературу, демонструє тільки загальне розуміння суті дисципліни, значення міжкультурної комунікації в системі наукового знання;

До 5 балів оцінюється робота, якщо вона не демонструє власну специфіку дослідження, не змістовна, відповідь має неузгоджений характер, а також граматичні помилки; не в повній мірі відображена специфіка міжкультурної комунікації в ситуації, що була запропонована, чітко не окреслена культура ділового спілкування тієї чи іншої моделі, відсутнє авторське бачення перспективності міжкультурних стосунків.

УВАГА! У разі використання заборонених джерел на заліку студент одержує загальну нульову оцінку (0).

У кінці семестру сумуються всі отримані студентом бали. Вказані вище види і форми засвоєння навчального курсу дають можливість набрати 60 балів та 40 балів за залікову роботу. Отже, максимальна кількість балів – 100.

Робочою програмою передбачено додаткове зарахування різних видів активностей здобувачів. Наприклад:

- проходження тренінг-курсів чи дистанційних курсів з використання сучасних освітніх технологій на платформах Coursera, Prometheus тощо (за наявності офіційного звернення студента до викладачки, що містить підтверджуючі документи про їхнє успішне закінчення);

- активна участь – виступи в конференціях, презентації досліджень тощо - (за наявності офіційного звернення студента до викладачки, що містить підтверджуючі документи сертифікати, копії публікацій тощо).

Кожне звернення розглядається окремо. Рішення приймається згідно з нормативно-правовими документами, що діють в Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна. Не залежно від кількості додаткових активностей здобувача вищої освіти, максимальна кількість поточної успішності не може перевищувати 60 балів.

7. СХЕМА НАРАХУВАННЯ БАЛІВ

Поточний контроль та самостійна робота					Разом	Залікова робота	Сума
Тема 1	Тема 2	Тема 3	Тема 4	Тема 5			
12	12	12	12	12	60	40	100

Щоб студент міг отримати максимальні 12 балів за кожне заняття, оцінювання складається за трьома компонентами, за кожен з яких можна отримати до 4 балів. Усі компоненти сумуються, і максимальна кількість балів за заняття становить 12.

8. ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка
	для дворівневої шкали оцінювання
1-49	незараховано
50-69	зараховано
70-89	
90-100	

9. ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ (ЗАЛІКУ)

Теоретичні питання

1. Поясніть роль комунікацій у сучасному суспільстві.
2. Дайте загальні характеристики комунікації.
3. Охарактеризуйте зовнішньополітичний образ України та завдання міжнародних комунікацій.
4. Розкрийте взаємозв'язок культури й суспільства. Наведіть приклади культурних відмінностей.
5. Поясніть вплив інтернаціоналізації й глобалізації на суспільство.

6. Продемонструйте особливості взаємодії культур. Розкрийте поняття дискурсу.
7. Розкрийте поняття політичного дискурсу
8. Розкрийте поняття етикетного дискурсу.
9. Продемонструйте відмінності міжнародних комунікацій.
10. Поясніть асиметрію міжнародного інформаційного обміну.
11. Охарактеризуйте особливості переговорів з терористами.
12. Розкрийте значення примусової дипломатії.
13. Поясніть формування міжнародного життя та міжнародної політики.
14. Пояснити спільне та відмінне між кібернетичною злочинністю і тероризмом.
15. Розкрити роль комунікацій у процесі гуманізації міжнародних відносин.
16. Охарактеризувати міжкультурну розмаїтість: цінності, ставлення, поведінка.
17. Надайте перелік чинників, які забезпечують культуру комунікацій у міжнародних відносинах.
18. Розкрити роль міжнародної громадської думки у міжнародних комунікаціях.
19. Показати на одному з прикладів вплив міжнародної громадської думки на міжнародні відносини.
20. Продемонструйте особливості міжкультурного ділового спілкування.
21. Охарактеризуйте кроскультурні аспекти міжнародних переговорів.
22. Охарактеризувати культурні параметри поведінки на робочому місці.
23. Визначте поняття міжкультурної комунікації (не менше 3-х). Які основні характеристики міжкультурної комунікації?
24. Опишіть різницю між культурною і міжкультурною комунікацією.
25. Назвіть та порівняйте основні теорії міжкультурної комунікації.
26. Дайте визначення «культурні бар'єри». Які види культурних бар'єрів існують?
27. Визначте термін «аккультурація» і опишіть його етапи.
28. Яка роль невербальної комунікації у міжкультурних взаємодіях? Наведіть приклади.
29. Охарактеризуйте поняття культурної ідентичності. Який вплив вона має на міжкультурну комунікацію?

30. Дайте визначення «міжкультурна чутливість». Чому вона важлива у міжнародних відносинах?
31. Які фактори впливають на успішність міжкультурної комунікації? Поясніть.
32. Які стратегії можуть бути використані для подолання міжкультурних конфліктів? Поясніть.
33. Дайте визначення «культурний шок»? Які його стадії?
34. Назвіть і поясніть типи культурної адаптації них.
35. Поясніть, яку роль відіграє мова у формуванні культурних ідентичностей?
36. Поясніть, що таке «крос-культурний досвід»? Як він впливає на особистість?
37. Обґрунтуйте важливість міжкультурної компетенції в сучасному світі.
38. Поясніть, які фактори сприяють або заважають міжкультурному діалогу?
39. Визначте поняття «культурна різноманітність» та його значення в глобалізованому світі.
40. Назвіть і поясніть, які етапи проходить людина під час процесу акультурації?
41. Поясніть значення невербальних сигналів у різних культурах.
42. Поясніть, яка роль емоцій у міжкультурній комунікації? Наведіть приклади, як вони можуть бути неправильно інтерпретовані.
43. Визначте термін «етноцентризм» та його вплив на міжкультурні взаємодії.
44. Поясніть, які особливості комунікації в колективістських і індивідуалістських культурах?
45. Поясніть, що таке «культура безпосередності» та «культура непрямого спілкування»?
46. Поясніть, які комунікативні стратегії допомагають уникнути непорозумінь між культурами?
47. Визначте термін «лінгвістичний релятивізм» та його значення для міжкультурних комунікацій.
48. Дайте визначення «інтеркультура»? Які її характеристики?
49. Поясніть, яка роль стереотипів у формуванні міжкультурних взаємодій?
50. Визначте термін «мова інтеркультурної комунікації» та його значення.

51. Поясніть, які інструменти можна використовувати для аналізу міжкультурних комунікацій? Наведіть приклади.
52. Продемонструйте різницю між усною та письмовою міжкультурною комунікацією.
53. Поясніть, яка роль культурних норм у формуванні міжкультурних комунікацій?

Практичні питання

1. Розробити комунікативні заходи, спрямовані на формування позитивного іміджу України в світовій громадській думці.
2. Проаналізуйте конкретний випадок міжкультурного конфлікту. Які чинники призвели до конфлікту та як його можна було уникнути?
3. Підготуйте есе на тему «Міжкультурний етикет у [країна за вибором здобувача вищої освіти]». Які особливості ви виділили?
4. Проаналізуйте рекламний матеріал з іншої культури. Які культурні елементи впливають на сприйняття реклами?
5. Напишіть есе на тему «Моя культурна ідентичність та її вплив на мою комунікацію з іншими культурами».
6. Складіть план дій для компанії, що виходить на новий ринок з іншою культурою. Які етапи потрібно врахувати?
7. Продемонструйте, які елементи міжкультурної комунікації можуть сприяти створенню позитивного іміджу нашої країни за кордоном.
8. Проведіть дослідження щодо стереотипів про вашу культуру в іншій країні. Які основні стереотипи ви виявили?
9. Створіть сценарій для короткого відео, яке ілюструє позитивний приклад міжкультурної комунікації. Які ключові моменти ви включите?
10. Проведіть дослідження культурних норм в комунікації вашої культури та іншої. Які відмінності ви виявили?
11. Пригадайте та опишіть ситуацію, коли ви стикалися з міжкультурними труднощами. Які уроки ви з цього винесли?
12. Створіть діалог між представниками двох культур, які намагаються досягти згоди. Які труднощі можуть виникнути?

13. Напишіть короткий есе на тему «Як міжкультурна комунікація впливає на мою професійну діяльність?».
14. Розробіть практичний посібник для представників вашої культури про етикет спілкування в іншій культурі.
15. Створіть сценарій для тренінгу з міжкультурної чутливості. Які основні моменти ви включите?
16. Проаналізуйте випадок успішної міжкультурної комунікації у вашій професійній сфері. Що сприяло успіху?
17. Складіть короткий звіт про результати вашого дослідження стереотипів про вашу культуру за кордоном.
18. Розробіть стратегію для компанії, що працює в міжнародному середовищі, для покращення міжкультурної комунікації.
19. Проаналізуйте конкретний приклад використання невербальних знаків у рекламі в різних культурах.
20. Напишіть рецензію на фільм або книгу, яка ілюструє міжкультурні конфлікти.
21. Створіть короткий кейс, який показує позитивний приклад міжкультурної взаємодії.
22. Напишіть звіт про дослідження впливу культурного контексту на сприйняття реклами.
23. Підготуйте інформаційний лист для нових співробітників про етикет спілкування в багатокультурному середовищі.
24. Створіть мапу, яка показує культурні відмінності в спілкуванні.
25. Напишіть есе про роль мови в формуванні міжкультурних відносин.
26. Розробіть план проведення тренінгу з міжкультурних комунікацій для співробітників компанії.
27. Створіть порівняльний аналіз стереотипів про нашу культуру та іншу.
28. Продемонструйте, як міжнародні організації можуть сприяти міжкультурному діалогу.
29. Підготуйте аналіз конкретного культурного феномена в контексті міжкультурної комунікації.

- 30.Складіть сценарій для короткого театрального вистави, що ілюструє культурний конфлікт.
- 31.Проведіть дослідження впливу культурних цінностей на спілкування в різних сферах (бізнес, освіта тощо).
- 32.Розробіть проєкт, що має на меті покращити міжкультурну комунікацію в місцевій громаді.
- 33.Створіть матеріали для просвітницької кампанії, що сприяє міжкультурній толерантності.
- 34.Створіть буклет для туристів, в якому пояснюються культурні норми нашої країни.
- 35.Продемонструйте (наочно) важливість комунікативних навичок у міжнародних відносинах.
- 36.Підготуйте есе на тему «Вплив цифрових технологій на міжкультурну комунікацію».

10. ЗРАЗОК ЗАЛКОВОГО БІЛЕТА

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
ННІ «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу»

Спеціальність: Міжнародні відносини, суспільні комунікації, регіональні студії

Освітня програма «Міжнародно-політична регіоналістика»

Семестр: 3

Форма навчання: денна

Рівень вищої освіти (освітньо-кваліфікаційний рівень): магістр

Навчальна дисципліна: Міжкультурні комунікації

ЗАЛКОВИЙ БІЛЕТ (ЗАВДАННЯ) № 1

1. Пояснити роль комунікацій у сучасному суспільстві (10 балів).
2. Оцінити вплив культури на міжнародні ділові відносини (10 балів).
3. Розробити комунікативні заходи, спрямовані на формування позитивного іміджу України в світовій громадській думці (20 балів).

Затверджено на засіданні кафедри світової політики, дипломатії та туристичного бізнесу
протокол №1 від «03» вересня 2024 р.

Завідувач кафедри _____ (Анатолій ПАРФІНЕНКО)

Екзаменаторка _____ (Ганна ПАНАСЕНКО)

11. ПОЛІТИКА ЩОДО АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Політика академічної доброчесності є основою навчального процесу на курсі "Міжкультурні комунікації". Вона спрямована на забезпечення чесності, прозорості та відповідальності в академічній діяльності. Студенти повинні усвідомлювати важливість дотримання етичних стандартів у своїй навчальній діяльності: дотримання принципів чесності у виконанні навчальних завдань, проєктів та досліджень; створення власних ідей, концепцій і рішень, а також правильне цитування джерел; усвідомлення наслідків своїх дій у навчальному процесі.

Заборона на: використання чужих ідей, текстів або результатів досліджень без належного посилання на авторів; подання неправдивої інформації про власні досягнення або роботи інших студентів; несанкціоноване співробітництво в рамках виконання індивідуальних завдань; використання заборонених матеріалів або допомоги інших осіб під час заліку.

Студенти курсу "Міжкультурні комунікації" зобов'язані:

- Ознайомитися з політикою академічної доброчесності в Університеті та дотримуватись її.
- Своєчасно повідомляти викладачку про випадки порушення академічної доброчесності.
- Виконувати навчальні завдання самостійно та відповідально.

У разі виявлення академічних порушень, до студентів можуть бути застосовані такі заходи:

- Попередження: усне або письмове попередження про порушення.
- Оцінка «0»: зарахування нульової оцінки за конкретне завдання або проєкт.
- Виключення: відрахування з університету у разі повторних або серйозних порушень.

У рамках курсу студенти можуть отримати консультації та підтримку щодо:

- Написання наукових робіт та правильного цитування.
- Розуміння концепцій академічної доброчесності.
- Вирішення конфліктних ситуацій та непорозумінь у навчальному процесі.

Дотримання академічної доброчесності є спільною відповідальністю всіх учасників навчального процесу.

12. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література

1. Колінько М. В. Міжкультурна комунікація: топологічний вимір : монографія. Вінниця : ТВОРИ, 2019. 343 с.
2. Кучмій О. Міжкультурні комунікації: структура і динаміка процесів. 2023. <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/73775/14-Kuchmiy.pdf?sequence=1> 33
3. Міжкультурна комунікація в контексті глобалізаційного діалогу: стратегії розвитку : матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції, 25–26 листопада 2022 р., м. Одеса. Ч. 1. Львів – Торунь : Liha-Pres, 2022. 384 с.
4. Мілютіна К. Л., Максимов М. В. Психологія міжкультурної комунікації. Навчальний посібник. К. : Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2014, 256 с.
5. Наумкіна С. М. Міжкультурний діалог в аспекті геополітичної взаємодії / С. М. Наумкіна, А. Пехник // Актуальні проблеми філології і професійної підготовки фахівців у полікультурному просторі: міжнародний журнал. Вип.6. Одеса; Харбін: Харбінський інженерний університет, 2023. С. 61-63.
6. Струтинський Б. Д. Інформаційно-культурна глобалізація як феномен сучасного стану цивілізаційних трансформацій. Мистецтвознавчі записки. 2019. вип. 35. С. 66–71. 14. Ушакова Н. І. Міжкультурна комунікація в університетському освітньому просторі : монографія. Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2019. 230 с.

7. Zotova-Sadylo O. Intercultural communicative skills: progress analysis. Вісник Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського. 2019. Вип. 5. С. 33-39.
8. Steers M. Richard. Management across cultures: developing global competences / Richard M. Steers, Carlos J. Sanchez-Runde, Luciara Nardon. 2nd ed. Cambridge University Press, 2013. 23. R. Delecta Jenifer, G. P. Raman Cross. Cultural Communication Barriers in Workplace / Jenifer R. Delecta, Cross Raman G.P. // International Journal of Management, vol. 6, Issue 1, January. 2015. P. 348–351.

Додаткова:

1. Козубовська І., Байбакова О. Дослідження проблеми міжкультурної комунікації як складової міжетнічних відносин в США. 2023. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/20074>
2. Культурна політика Європейського Союзу. Хрестоматія : навч. посіб. / Упорядники: Кеда М.К., Соломенна Т.В. Чернігів: Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка, 2022. 468 с.
3. Осипов П. Міжкультурна комунікація: проблеми і перспективи. 2023. С. 48-54. URL: <https://lib.chmnu.edu.ua/pdf/zbirnuku/7/8.pdf>
4. CHANGEMATES: Путівник організаціями та людьми, що змінюють Україну. Київ : Основи, 2023. 168 с.

13. ПОСИЛАННЯ НА ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ В ІНТЕРНЕТІ, ВІДЕОЛЕКЦІЇ, ІНШЕ МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

1. Бібліотека Конгресу. URL: <https://www.loc.gov/collections/world-digital-library/>
2. Глобальна цифрова бібліотека. URL: <https://digitallibrary.io>
3. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>
4. Президент України. Офіційний сайт. URL: <https://www.president.gov.ua/news/speeches?date-from=24-02-2022&dateto=22-11-2022&page=1>

5. Сайт електронних видань закладів вищої освіти і наукових установ України. URL: <http://journals.uran.ua>
6. <http://www.Library/thinkquest.org/26451/newmenu/html> - Welcome to the Evolution of Communication – інформація про історію комунікативних систем (від доісторичних наскельних написів до радіо і телебачення)
7. <http://cios.org/www/comweb.htm> – пошук з 20 000 сторінок текстів в галузі комунікації та журналістики. <http://ukanaix.cccc.ukans.edu/-sypherh/bc/> – курс з теорії комунікації університету штату Канзас (США)
8. <http://www.aber.ac.uk/media/Functions/mcs/html> – один із найбільш повних ресурсів з теорії комунікації
9. <http://www.smartbiz.com/sbs/cats/comm.html> – інформація бізнескомунікації, ділового листування, презентаціях, офісній роботі тощо

14. ОСНОВНІ ТЕРМІНИ ТА ПОНЯТТЯ

Автостереотип етнічний – образ, який етнічна група створює про себе саму, ґрунтуючись на своїх цінностях і традиціях.

Агресія мовна – використання мови з метою завдати шкоди або принизити іншу особу.

Адаптація лінгвокультурна (мовно-етнічна) – процес пристосування до іншої мовної та культурної системи.

Адаптація міжкультурна – процес, через який людина інтегрується в нове культурне середовище.

Адаптація мовленнєва – пристосування мовної поведінки до іншої мовної культури.

Акомодація лінгвокультурна – процес пристосування мовної поведінки до нових культурних умов.

Акт комунікативний – елементарна одиниця мовної взаємодії, яка передає певний зміст.

Акт спілкування – процес обміну інформацією між двома чи більше особами.

Акультурація – процес інтеграції в нову культуру при збереженні власної

Аналіз етносемантичний – дослідження культурних значень слів у різних етнічних групах.

Аналіз крос-культурний – порівняння поведінкових чи мовних особливостей різних культур.

Ареали – географічні простори, в яких поширена певна культура або мова.

Артефакт культурний – предмет матеріальної культури, який відображає культурні цінності суспільства.

Артикуляція – процес фізичного формування звуків мовлення.

Асиметрія в міжкультурній комунікації – нерівність у знаннях, мовних можливостях або соціальних ресурсах між представниками різних культур.

Асиміляція – процес, у якому людина чи група повністю приймає чужу культуру, втрачаючи свою.

Атмосфера спілкування – емоційний стан та контекст, у якому відбувається комунікація.

Багатокультурність – співіснування і взаємодія різних культур у межах одного суспільства або спільноти, що сприяє культурному різноманіттю та взаємному збагаченню.

Багатомовність – використання кількох мов в одній країні або спільноті, або здатність особи говорити кількома мовами.

Бар'єри комунікативні – будь-які перешкоди, що заважають ефективному обміну інформацією між людьми, такі як мовні, культурні, соціальні або психологічні чинники.

Білінгвізм національний – ситуація, коли в країні офіційно вживаються дві мови і вони мають рівний статус у різних сферах суспільного життя.

Білінгвізм штучний – здатність володіти двома мовами, яка була набута через навчання, а не природним шляхом, тобто поза межами природного мовного середовища.

Варваризм – іншомовне слово або вираз, яке використовується в мові без адаптації до її граматичних чи фонетичних норм.

Варіанти національної мови – різні форми однієї мови, що вживаються в різних регіонах або соціальних групах, зокрема діалекти, соціолекти та стилістичні варіації.

Варіативність комунікації міжкультурна – здатність змінювати спосіб комунікації залежно від культурних норм, традицій та мовних звичок співрозмовника.

Взаємовплив мов – процес, під час якого одна мова запозичує лексичні, граматичні або фонетичні елементи іншої мови в результаті контактів між мовними спільнотами.

Взаємодія у міжкультурній комунікації – процес обміну інформацією та культурними значеннями між представниками різних культур з метою досягнення порозуміння.

Взаєморозуміння (у комунікації) – здатність співрозмовників правильно інтерпретувати інформацію та реагувати на неї відповідно до контексту і культурних норм.

Вибір мови – рішення про те, яку мову використовувати в певному соціальному чи комунікативному контексті, зважаючи на аудиторію, ситуацію або власні мовні навички.

Вививання мови – процес збереження мови в умовах тиску іншої мови або зміни мовної ситуації, що дозволяє мові не зникнути з активного вжитку.

Виразність мовлення (образність мовлення) – здатність мовця передавати думки та емоції через використання яскравих, образних мовних засобів, які впливають на уяву слухачів.

Витіснення мови – процес, коли одна мова поступово заміщується іншою в певному соціальному або регіональному контексті, втрачаючи свої функції та носіїв.

Відмінності міжкультурні – різниця в цінностях, нормах, звичаях, поведінкових моделях та комунікативних стилях між представниками різних культур.

Володіння мовою – ступінь, до якого людина може використовувати мову для спілкування у різних сферах життя, включаючи розуміння, говоріння, читання та письмо.

Вплив комунікативний – здатність впливати на думки, поведінку чи емоційний стан співрозмовника через мовленнєву взаємодію.

Вплив мовленнєвий – вплив, який мова або мовленнєві стратегії мають на сприйняття або дії співрозмовника.

Гідність національна – почуття гордості та шанування своєї нації, її культури, мови та традицій.

Група етнічна (мовно-етнічна) – група людей, яка поділяє спільні етнічні корені, культуру та, зазвичай, спільну мову, що об'єднує її членів.

Двомовність – здатність людини використовувати дві мови на високому рівні для спілкування у різних ситуаціях, включаючи розуміння, говоріння, читання та письмо.

Девіація комунікативна – відхилення від загальноприйнятих норм і правил комунікації, що може призвести до непорозумінь або порушення комунікативного процесу.

Дефіцит мовний – недостатній рівень володіння мовою, що обмежує здатність ефективно спілкуватися або розуміти інформацію.

Діалог культур – процес взаємодії, обміну цінностями та досвідом між різними культурами для досягнення порозуміння та гармонії.

Діалог міжкультурний – обмін думками і практиками між представниками різних культур, спрямований на взаємне порозуміння.

Дискурс культури – спосіб вираження і передавання культурних знань, цінностей та ідеологій через мову та інші символічні системи.

Дискурс міжкультурний – мовленнєва взаємодія між представниками різних культур, в якій відбувається обмін культурними значеннями та формування спільного розуміння.

Дискурс національний – набір мовних і культурних практик, що відображають національні цінності, ідеї та ідентичність.

Дистанція культурна – різниця в культурних нормах, цінностях і способах поведінки між представниками різних культур, що може впливати на комунікацію і взаємодію.

Діалект ситуативний – варіант мови, який використовується залежно від ситуації, контексту або соціального середовища, в якому перебуває мовник
«Діалог культур» – процес взаємодії і обміну культурними цінностями та ідеями між різними культурами з метою досягнення взаємного розуміння.

«Діалог міжкультурний» – обмін думками і практиками між представниками різних культур, спрямований на зменшення культурних бар'єрів і досягнення взаємоповаги та гармонії.

Евфемізм – мовленнєвий прийом, що полягає у заміні грубих або небажаних слів чи виразів м'якшими або прийнятнішими за соціальними нормами.

Емпатія у міжкультурній комунікації – здатність зрозуміти та відчувати емоції та переживання іншої людини, зважаючи на її культурний контекст, що сприяє ефективнішому міжкультурному взаєморозумінню.

Еталони культури – набори культурних норм, цінностей та зразків поведінки, які є характерними для певної спільноти та слугують моделлю для оцінки інших культур.

Етикет комунікативний (у міжкультурній комунікації) – система правил і норм поведінки під час міжкультурної взаємодії, які регулюють способи вираження ввічливості, поваги та соціальної взаємодії.

Етикет мовленнєвий (у міжкультурній комунікації) – правила мовної поведінки, що визначають прийнятні форми спілкування у різних культурах, зокрема способи привітання, прощання, вибачення та інші мовленнєві акти

Етикет національний (етнічний) – система норм поведінки, яка визначається культурними традиціями та особливостями певної нації або етнічної групи.

Етнокомунікація – процес комунікації між представниками різних етнічних груп, який враховує культурні особливості, мову та традиції кожної групи.

Етнос корінний – етнічна група, яка історично проживає на певній території та є основною складовою населення цієї території.

Етнос некорінний – етнічна група, яка мігрувала на певну територію і не має історичного коріння в ній, але є складовою частиною її населення.

Етносемантика – вивчення культурних та етнічних значень слів та виразів, які використовуються в певній мові, та як вони відображають світогляд певної етнічної групи.

Етносеміотика – дослідження знакових систем та символів, які використовуються у певній культурі для передавання інформації та значень, що формують етнічну ідентичність.

Етноцентризм – схильність оцінювати інші культури з точки зору власної культури, вважаючи її вищою, що може призводити до упередженого сприйняття інших етнічних груп.

Жанр мовленнєвий – тип мовленнєвої діяльності, що характеризується певними стилістичними, лексичними та синтаксичними особливостями, зумовленими комунікативною ситуацією.

Жаргон – соціальний або професійний різновид мови, що відрізняється вживанням специфічних слів або виразів, характерних для певної групи.

Закон спілкування – загальноприйняті принципи та норми, що регулюють процес комунікації та забезпечують ефективний обмін інформацією між людьми.

Запозичення міжкультурні – процес перенесення елементів однієї культури до іншої, зокрема через мову, мистецтво, традиції або звичаї.

Запозичення мовні – слова або вирази, які проникають в одну мову з іншої внаслідок контактів між мовними спільнотами.

Змішування кодів (у міжкультурній комунікації) – явище, коли мовці використовують елементи двох або більше мов у межах одного висловлювання або розмови, змінюючи код залежно від ситуації або контексту.

«Знак культурний» – будь-який символ або елемент культури, що несе специфічне значення в рамках певної культури або суспільства.

Ідентичність лінгвокультурна – відчуття приналежності до певної культурної та мовної спільноти, що визначає мовну поведінку людини і її культурні цінності.

Ідіолект – індивідуальний стиль мовлення кожної людини, який відображає її особистісні мовні звички та унікальне використання мови.

Ідіоматика мовна – система стійких виразів та фразеологізмів, що властива певній мові і не може бути дослівно перекладена на інші мови без втрати смислу.

Інкультурація – процес засвоєння індивідом культурних норм, цінностей і традицій свого суспільства з дитинства, що формує його особистісну ідентичність.

Інтерація міжкультурна – взаємодія між представниками різних культур, що відбувається на основі обміну досвідом, знаннями та культурними елементами.

Інтернаціоналізація мови – процес поширення та інтеграції мови на міжнародному рівні, що сприяє її використанню у різних країнах і культурах

Інтернаціоналізм – слова або вирази, що використовуються у багатьох мовах у схожому вигляді та мають однакове або подібне значення, що полегшує комунікацію між носіями різних мов.

Канал комунікації – засіб або шлях, через який передається інформація між комунікаторами, наприклад, вербальний, невербальний, електронний або письмовий.

Картина світу мовна – концептуальна модель реальності, яка формується за допомогою мови і відображає світогляд, культуру та цінності певного народу.

Код культури – система символів, знаків, значень та норм, яка визначає комунікативну поведінку і культуру певної спільноти.

Код культурно-мовний у комунікації – сукупність лінгвістичних і культурних норм, які використовуються для успішної комунікації між представниками різних культур.

Код мови маскультурний – мовленнєві засоби та символи, що використовуються в масовій культурі для спрощення та стандартизації комунікації, орієнтованої на широкі аудиторії.

Компетенція інтерактивна – здатність взаємодіяти з іншими людьми в процесі комунікації, враховуючи різні соціальні, культурні та ситуаційні фактори.

Компетенція комунікативна – здатність ефективно використовувати мову у різних комунікативних ситуаціях, розуміючи контексти, правила і норми спілкування.

Компетенція комунікативна міжкультурна – здатність успішно взаємодіяти з представниками інших культур, беручи до уваги культурні відмінності і правильно інтерпретуючи невербальні та вербальні знаки.

Компетенція крос-культурна – знання, вміння та навички, необхідні для взаємодії з представниками інших культур та адаптації до нових культурних умов.

Компетенція культурна – знання і розуміння культурних норм, традицій, цінностей і моделей поведінки певної культури.

Компетенція лінгвокультурна – здатність використовувати мову з урахуванням культурних контекстів, зокрема знання культурно специфічних виразів, норм ввічливості та традиційних зразків комунікації.

Компетенція міжкультурна – здатність ефективно спілкуватися з людьми з інших культур, адаптуючи свою мовну та невербальну поведінку відповідно до їхніх культурних особливостей.

Компетенція прагматична – здатність використовувати мову відповідно до комунікативної ситуації, контексту та мети мовлення, включаючи знання про мовні акти, ввічливість і адекватне використання мови в конкретних умовах.

Компонент слова етнокультурний – елемент значення слова, що відображає особливості етнічної культури, у якій воно функціонує, і пов'язаний із культурними реаліями та традиціями.

Компонент слова національно-культурний – частина лексичного значення слова, яка передає специфічні національні або культурні особливості певної спільноти.

Комунікація багатомовна – процес спілкування між людьми, які володіють кількома мовами, і в якому використовуються різні мовні коди. Комунікація вербальна – процес передачі інформації за допомогою мови, включаючи як усне, так і письмове мовлення.

Комунікація інтеркультурна – обмін інформацією між представниками різних культур, що враховує культурні відмінності та особливості комунікативної поведінки.

Комунікація контркультурна – процес обміну інформацією або взаємодії між представниками основної культури та контркультури, що може містити протест проти панівних культурних норм.

Комунікація крос-культурна – взаємодія між представниками різних культур із метою обміну інформацією, де акцент робиться на порівнянні культурних практик і норм.

Комунікація міжкультурна (у вузькому значенні слова) – процес спілкування між представниками двох або більше культур, які мають різні мовні та культурні традиції, що може викликати проблеми взаєморозуміння.

Комунікація міжкультурна (у широкому значенні слова) – будь-який вид взаємодії між людьми, які належать до різних культурних спільнот, навіть якщо вони володіють однією мовою і не усвідомлюють культурних відмінностей.

Комунікація міжмовна – спілкування між людьми, які використовують різні мови або діалекти, часто із залученням перекладу або іншого посередництва.

Комунікація транскультурна – форма комунікації, що виходить за межі окремих культур, інтегруючи елементи різних культур для створення нових, змішаних форм взаємодії.

Конотація – додаткове емоційне або культурне значення слова, яке виходить за рамки його основного лексичного значення.

Контакти мовні міжкультурні – процес взаємодії між носіями різних мов та культур, під час якого відбувається обмін мовними елементами або культурами.

Контекст культури – набір умов, цінностей, традицій, норм та очікувань, які визначають поведінку людей у певній культурі та впливають на процес комунікації.

Конфлікт комунікативний – ситуація, в якій комунікація між сторонами призводить до непорозумінь, напруги або суперечностей через різні інтереси або погляди.

Конфлікт крос-культурний – суперечність або конфлікт, який виникає через культурні відмінності між учасниками комунікації з різних культур.

Конфлікт у міжкультурній комунікації – ситуація, коли непорозуміння або зіткнення інтересів між представниками різних культур спричиняються культурними відмінностями, зокрема мовними та поведінковими.

Конфлікт фреймовий (у міжкультурній комунікації) – конфлікт, що виникає через різні інтерпретації або підходи до певних ситуацій чи подій, зумовлені культурними фреймами.

Концептосфера етнокультурна – сукупність концептів, що відображають культурну ідентичність певного етносу і втілюються у мові та культурних практиках.

Культура етносу комунікативна – специфічні особливості комунікативної поведінки певної етнічної групи, зумовлені її культурними традиціями та мовною спадщиною.

Культура комунікативна – сукупність норм і правил, що регулюють спілкування в певному суспільстві або культурі, зокрема форми привітань, поведінку у розмові, вербальні та невербальні засоби.

Культура чужа – культурна система, що відрізняється від власної і сприймається як «інша», чужа за своїми традиціями, нормами і цінностями, часто через відсутність глибокого знання або розуміння цієї культури.

Лакуна комунікативна – відсутність або невідповідність еквівалентних понять, мовних або культурних елементів у комунікації між представниками різних культур, що може призводити до непорозумінь або проблем у спілкуванні.

Макрокультура – сукупність загальних культурних норм, цінностей та традицій, що об'єднують велику групу людей або кілька етнічних спільнот в рамках однієї держави або глобальної спільноти.

Маргіналізація етнічна (лінгвокультурна) – процес, під час якого представники етнічної або мовної меншини втрачають доступ до культурних і мовних ресурсів та виявляються витісненими на периферію суспільного життя.

Менталітет етнічний – глибинні культурні установки, традиції та колективні психологічні характеристики певного етносу, які впливають на його поведінку, сприйняття світу та способи мислення.

Ментальність національна – сукупність стійких культурних, психологічних та когнітивних характеристик, притаманних конкретній національній спільноті і визначальних її культурну ідентичність.

Методи дослідження міжкультурної комунікації – наукові підходи, що використовуються для аналізу процесів спілкування між різними культурами, такі як контент-аналіз, спостереження, інтерв'ювання, експериментальні дослідження, лінгвістичний аналіз.

Міжкультурний діалог – це специфічний тип діалогу, який відбувається між представниками різних культурних спільнот з метою налагодження міжкультурної комунікації. Він передбачає не лише обмін інформацією, а й розуміння контексту та культурних кодів, що формують світогляд іншої культури. Такий діалог допомагає знизити напругу між різними культурами, сприяє порозумінню та інтеграції.

Мислення етносу комунікативне – особливий спосіб мислення, який формується в рамках конкретного етносу і впливає на його комунікативні норми та моделі поведінки у спілкуванні.

Мова етнічна – мова, що використовується етнічною групою як основний засіб спілкування і є частиною її культурної ідентичності.

Мова загальнодержавна – офіційна мова держави, яку використовують для урядової, адміністративної та офіційної комунікації на території країни.

Мова загальнонародна – мова, яка є засобом спілкування для всіх членів певного народу, включаючи різні соціальні та географічні групи.

Мова материнська – перша мова, яку дитина засвоює в процесі соціалізації і яка найчастіше є мовою сім'ї та етнічної спільноти.

Мова міжнародного спілкування – мова, яку використовують як засіб комунікації на міжнародному рівні, наприклад, англійська, французька або іспанська.

Мова міжнаціонального спілкування – мова, яка служить засобом спілкування між різними національними групами в межах однієї держави або регіону.

Мова національна – мова, яка офіційно визнається мовою нації та є носієм національної ідентичності та культури.

Мова чужа – мова, яка не є рідною для людини і використовується нею для комунікації з представниками інших культур або націй.

Моделі комунікації – теоретичні схеми, які описують процес комунікації між людьми, враховуючи різні етапи передачі, прийому та обробки інформації.

Моделі мовленнєвої поведінки національні – специфічні для кожної національної спільноти форми мовленнєвої поведінки, що визначають норми та традиції спілкування в межах цієї культури.

Монолінгвізм – володіння і використання лише однієї мови в процесі комунікації.

Монолінгвокультура – культура, що базується на використанні лише однієї мови і не включає багатомовних або багатокультурних елементів.

Мультикультура – ситуація або середовище, в якому одночасно існують і взаємодіють різні культури, що сприяє культурному обміну та взаємозбагаченню.

Мультикультуралізм – політична і соціальна концепція, що визнає та заохочує співіснування різних культур в одному суспільстві, підтримуючи культурну різноманітність і рівність.

Пастка культурна – ситуація, коли через культурні відмінності виникає непорозуміння або конфлікт.

«Предмет культурний» – елемент культури, що має значення для певної соціальної групи або культури, і може включати артефакти, традиції, ритуали та інші символи.

Правила спілкування – визначені культурою або соціумом норми та принципи, які регулюють взаємодію людей, включаючи вербальні та невербальні комунікативні елементи, щоб забезпечити адекватний обмін інформацією та запобігти конфліктам.

Прагматика міжкультурна – галузь лінгвістики, що вивчає, як контекст і культурні особливості впливають на інтерпретацію висловлювань та мовленнєвих актів у міжкультурному спілкуванні.

Престиж культури – ступінь визнання і поваги, яким користується певна культура в суспільстві, що впливає на статус її носіїв і може формувати соціальні взаємодії.

Престиж мови – суспільне визнання і значимість певної мови, що визначає її використання в офіційних і неофіційних комунікаціях, а також впливає на самооцінку її носіїв.

Релятивізм культурний – концепція, згідно з якою культура розглядається в контексті її унікальних цінностей та норм, і жодна культура не може бути оцінена як вища або нижча за інші, оскільки всі вони мають свої особливості і значення.

Рефлекси мовленнєві – автоматизовані, неусвідомлені реакції на мовні сигнали або комунікаційні ситуації, які формуються під впливом соціокультурного контексту та особистого досвіду.

Ритуал спілкування культурно обумовлений – стандартизована форма взаємодії між людьми, що базується на культурних традиціях і звичаях, що регулюють поведінку учасників у процесі комунікації.

Рівень лінгвокультурної компетенції – міра знань і навичок особи у використанні мови та культури для ефективної комунікації в міжкультурних ситуаціях.

Розуміння (у спілкуванні) – процес, у якому учасники комунікації інтерпретують і адекватно реагують на повідомлення один одного, враховуючи культурний контекст та комунікативні наміри.

Роль мови культурно-адаптивна – функція мови, що забезпечує адаптацію особи до нових культурних умов і полегшує процеси інтеграції в інші соціокультурні середовища.

Самоконцепція лінгвокультурна (етнічна) – уявлення людини про себе у контексті своєї мовної та культурної ідентичності, що включає усвідомлення своєї приналежності до певної мовної та етнічної групи.

Самосвідомість етнічна (національна) – усвідомлення особистістю своєї етнічної або національної приналежності, а також цінностей, традицій і норм, що її визначають.

Свідомість етнічна – комплекс знань, цінностей і переконань особи або групи, що стосуються їх етнічної належності, що визначає їхнє сприйняття світу та взаємодію з іншими.

Свідомість етнокультурна – усвідомлення людиною або групою своїх культурних і етнічних коренів, а також їх значення для її ідентичності та соціальних відносин.

Свідомість етносу комунікативна – специфічна форма свідомості, що проявляється в розумінні, прийнятті та реалізації комунікативних норм та цінностей, властивих конкретному етносу.

Свідомість мовна – усвідомлення людиною або групою своєї мови, її значення, структури та особливостей, а також її ролі в комунікації та культурній ідентичності.

Світосприйняття етнічне – специфічний спосіб сприйняття світу та реальності, що формується під впливом етнічної ідентичності та культурних традицій.

Семантика культурна – дослідження значення культурних символів, термінів та концептів, а також їх впливу на комунікацію та взаєморозуміння між культурами.

Семантика національно-культурна – вивчення значень, що мають специфіку для певної національної культури, та їх відображення в мовленні.

Семілінгвізм – явище, коли особа вільно володіє кількома мовами, що дозволяє їй ефективно спілкуватися в багатомовному середовищі.

Сепарація етнокультурна – процес, у якому етнічні групи зберігають свої культурні особливості і традиції, відокремлюючись від інших груп, що може призвести до ізоляції.

Середовище полілінгвокультурне – культурне середовище, в якому співіснує кілька мов і культур, що взаємодіють і впливають одне на одного.

Специфіка народу етнолінгвістична – унікальні мовні особливості, що відображають культурні традиції та цінності конкретного етносу, які можуть впливати на їхній спосіб спілкування.

Специфіка спілкування національно-культурна – особливості комунікативної поведінки, які визначаються культурними традиціями та нормами конкретної національної групи.

Спілкування міжкультурне – процес взаємодії між людьми з різних культур, що може супроводжуватися труднощами через різні норми, звичаї та мовні бар'єри.

Спілкування соціально орієнтоване – тип комунікації, що фокусується на соціальних аспектах взаємодії, таких як налагодження стосунків, співпраця та підтримка соціальних норм.

Спілкування успішне – взаємодія, в якій учасники досягають поставлених цілей, ефективно обмінюються інформацією і забезпечують взаєморозуміння.

Спільнота етнічна – група людей, які поділяють спільну етнічну ідентичність, традиції, культуру і мову, що може впливати на їхню соціальну взаємодію.

Спільнота лінгвокультурна – об'єднання людей, які мають спільні мовні та культурні традиції, що сприяє розвитку їхніх комунікативних навичок і ідентичності.

Спільнота національна лінгвокультурна – соціальна група, що формується навколо спільних національних та культурних ознак, яка може впливати на комунікативну поведінку її членів.

Спільнота полілінгвокультурна – спільнота, в якій представлено кілька мов і культур, що забезпечує багатогранність спілкування.

Сприйнятливість міжкультурна – здатність індивіда або групи приймати та адаптуватися до нових культурних норм і цінностей під час комунікації.

Стереотип етнічний – спрощене уявлення про особи, які належать до певної етнічної групи, що може призвести до помилкових суджень і упереджень.

Стереотип комунікативної поведінки етнічний – уявлення про типові способи спілкування, властиві певній етнічній групі, що можуть бути неточними і призвести до неправомірних узагальнень.

Стереотип національно-культурний – загальні уявлення про культурні традиції та поведінку певної нації, які можуть бути як позитивними, так і негативними.

Стереотип ставлення до мови – узагальнене уявлення про певну мову та її носіїв, що може впливати на соціальні відносини і самооцінку мовців.

Стиль мови функціональний – варіант мови, що відповідає специфіці певного комунікативного контексту або жанру, і має свої мовні особливості.

Стійкість мови – здатність мови зберігати свої структури і функції протягом тривалого часу, попри зовнішні впливи.

Страта соціально-культурна – поділ суспільства на групи за соціальними, економічними, культурними чи іншими ознаками, що може впливати на комунікацію.

Стратегія спілкування – план дій, що визначає, як учасники комунікації будуть взаємодіяти, включаючи вибір мовних засобів і методів.

Сфера комунікативна – специфічний контекст або область, в якій відбувається комунікація, визначена соціальними, культурними або функціональними аспектами.

Сценарій культурно обумовлений – типовий порядок дій у комунікації, що формується під впливом культурних норм і очікувань, що визначає, як учасники спілкування будуть взаємодіяти.

Табу комунікативні – соціально визначені обмеження або заборони на певні теми, висловлювання чи дії під час спілкування, які можуть спричинити конфлікти або образи.

Табу мовні – обмеження на використання певних слів, фраз або мовних форм в певних контекстах, які визначаються культурними чи соціальними нормами.

Темперамент етнічний – специфічні риси характеру і поведінки, що спостерігаються у представників певної етнічної групи, які формуються під впливом культурних традицій і соціального середовища.

Теорії міжкультурної комунікації – наукові концепції, що пояснюють механізми та процеси взаємодії між культурами, зосереджені на аспектах розуміння, толерантності та адаптації в комунікаційних ситуаціях.

Тип мислення національний – особливості мислення, що характерні для певної нації, які формуються під впливом її культурних традицій, історії та соціального контексту.

Типи міжкультурної комунікації – класифікація різних форм взаємодії між представниками різних культур, включаючи вербальну, невербальну, формальну, неформальну та інші типи.

Толерантність міжкультурна – готовність і здатність особи або групи приймати і поважати культурні відмінності, що забезпечує ефективну взаємодію в міжкультурному контексті.

Тональність спілкування – емоційна забарвленість висловлювань, яка впливає на їхнє сприйняття і може варіюватися в залежності від культурних контекстів.

Традиції комунікативні – усталені способи взаємодії в суспільстві, які відображають культурні цінності та норму поведінки під час спілкування.

Традиція етнічна (національна) – комплекс звичаїв, обрядів та практик, що передаються від покоління до покоління в певній етнічній або національній спільноті.

Трансакція – процес обміну інформацією або ресурсами між комунікантами, що супроводжується взаємними впливами і змінами в їхніх ставленнях і поведінці.

Трансмутація – перетворення або зміна значення комунікативних елементів у процесі міжкультурної взаємодії, що може призводити до нових форм розуміння і сприйняття.

Трансформація особистості міжкультурна – процес змін у особистості, який відбувається під впливом досвіду взаємодії з іншими культурами, що може призвести до нових поглядів, цінностей і поведінки.

Успішність міжкультурної комунікації – міра досягнення цілей комунікації в умовах культурних відмінностей, що включає взаєморозуміння, прийняття і адаптацію до нових умов.

Факт комунікативний – конкретний випадок або подія, що ілюструє процес або результат комунікації, в тому числі взаємодії в межах різних культур.

Феномен культурний – явище, що проявляється в конкретній культурі і має соціальне, психологічне чи історичне значення для її представників.

Феномен національно-прецедентний – специфічні випадки, які виявляють унікальні риси національної культури і мають значення для формування національної ідентичності.

Феномен полілінгвокультурний – явище, яке спостерігається в багатомовних та мультикультурних середовищах, де взаємодіють представники різних мов і культур.

Феномен прецедентний культури – конкретні приклади, що ілюструють важливі аспекти культурної ідентичності і традицій, які мають велике значення для певної культури.

Феномен соціумно-прецедентний – випадки, що відображають соціальні практики і норми, які формуються в певному суспільстві.

Феномен універсально-прецедентний – загальні явища, які спостерігаються в багатьох культурах і мають спільні риси, що свідчать про культурні паралелі.

Фільтри комунікативні – фактори, які впливають на сприйняття і розуміння інформації в комунікації, такі як культурні упередження, емоції або попередній досвід.

Форми міжкультурної комунікації – різноманітні способи взаємодії між представниками різних культур, які можуть включати усну, письмову, невербальну комунікацію та інші.

Функції міжкультурної комунікації – різні ролі, які виконує міжкультурна комунікація, такі як інформаційна, соціальна, виховна та інші.

Функція мови етнічна – роль, яку виконує мова в передачі етнічних цінностей, традицій і норм, а також у формуванні етнічної ідентичності.

Характер національний (етнічний) – сукупність психологічних, соціальних та культурних рис, які визначають особливості поведінки і сприйняття представників певної нації або етносу.

Цінності культурні – основні принципи та уявлення, які визначають пріоритети і норми поведінки в певній культурі, що впливають на взаємодію між людьми.

Шок комунікативний – стресова реакція, що виникає внаслідок несподіваних або незвичних комунікаційних ситуацій, які можуть викликати труднощі у взаєморозумінні.

Шок культурний – психологічний стан, який виникає у особи, що потрапила в нову культурну середу, характеризується відчуттям дезорієнтації і непорозуміння.

Шок психологічний (у міжкультурній комунікації) – емоційна реакція на нові культурні норми і цінності, яка може призвести до стресу і труднощів в адаптації.

Шум інформаційний – перешкоди, які заважають ефективному сприйняттю і передачі інформації в процесі комунікації.

Шум комунікативний – всі види завад, які можуть спотворювати або заважати комунікації, включаючи емоційні, соціальні або культурні бар'єри

Якість міжкультурної комунікації – характеристика ефективності комунікаційних процесів між культурами, що включає адекватність,

Електронне навчальне видання комбінованого використання
Можна використовувати в локальному та мережному режимі

Панасенко Ганна Сергіївна

МІЖКУЛЬТУРНІ КОМУНІКАЦІЇ

Методичні рекомендації до семінарських занять, самостійної роботи,
виконання індивідуальних завдань для студентів спеціальності
«Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»
(освітня програма «Міжнародно-політична регіоналістика»)
другого (магістерського) рівня вищої освіти

В авторській редакції

Підписано до розміщення 24.10.2024. Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 2,78. Обсяг 0,526 Мб. Зам. № 280/24.

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,
61022, м. Харків, майдан Свободи, 4.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3367 від 13.01.2009

Видавництво ХНУ імені В. Н. Каразіна